

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO UBND THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG
TRƯỜNG ĐẠI HỌC HẢI PHÒNG

PHẠM MINH ĐẠO

PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG
DU LỊCH THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG

Tóm tắt luận án tiến sĩ Kinh tế

NGÀNH: QUẢN LÝ KINH TẾ

MÃ SỐ: 9310110

HẢI PHÒNG - 2024

Công trình được hoàn thành tại Trường Đại học Hải Phòng

**Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Trương Đình Chiến
PGS.TS, Nguyễn Hoài Nam**

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Phản biện 3:

Luận án sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án tiến sĩ tại Trường Đại học Hải Phòng vào hồi ... giờ ... phút ... ngày ... tháng ... năm 2024

CÓ THỂ TÌM HIỂU LUẬN ÁN TẠI:

- THƯ VIỆN QUỐC GIA VIỆT NAM, TRUNG TÂM THÔNG TIN.
- THƯ VIỆN TRƯỜNG ĐẠI HỌC HẢI PHÒNG.

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Cách tiếp cận phát triển du lịch gắn liền với khái niệm “phát triển bền vững” nghĩa là đảm bảo bền vững trên cả ba trụ cột là kinh tế, xã hội và môi trường. Các nghiên cứu cũng khẳng định phát triển bền vững du lịch phải gắn liền với chiến lược phát triển tổng thể của quốc gia và cần hoạch định phù hợp với việc khai thác hợp lý các tài nguyên thiên nhiên có sẵn. Phát triển du lịch cần sự hợp tác chặt chẽ giữa các bên liên quan, tuy nhiên luôn có sự xung đột do khác biệt về nhận thức, thái độ và hành vi của mỗi bên đối với phát triển du lịch. Chiến lược phát triển cùng việc hoạch định phát triển du lịch từ chính quyền đôi khi không phù hợp với lợi ích và mong muốn của cư dân địa phương. Sự phát triển du lịch thường có sự xung đột với phát triển các ngành và lĩnh vực khác trên cùng địa bàn. Các quyết định phát triển du lịch đôi khi chịu tác động chi phối của một nhóm lợi ích dẫn đến không đạt được sự đồng thuận của các nhóm bên liên quan khác. Vì vậy, về lý luận vẫn cần tiếp tục nghiên cứu làm thế nào để phát triển bền vững du lịch trên phạm vi từng vùng lãnh thổ. Đặc biệt, rất cần nghiên cứu về vai trò của các bên liên quan trong quá trình phát triển bền vững du lịch trên địa bàn lãnh thổ nhất định. Hơn nữa, sự phát triển bền vững du lịch lại chịu tác động của nhiều yếu tố luôn biến đổi của từng địa phương, quốc gia và quốc tế càng làm cho vấn đề nghiên cứu này trở nên cấp thiết và là câu hỏi khó đối với các nhà hoạch định chính sách phát triển địa phương.

Đối với Việt Nam, cùng sự nghiệp đổi mới của đất nước hơn 30 năm qua, Đảng và Nhà nước xác định vai trò hết sức quan trọng của du lịch trong nền kinh tế Quốc dân và khẳng định mục tiêu để phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của đất nước bằng việc ban hành nhiều chính sách và chủ trương xuyên suốt trong nhiều năm qua. Tuy nhiên, phát triển bền vững ngành du lịch là thách thức lớn đối với các quốc gia cũng như đối với từng khu vực địa phương có tiềm năng kinh doanh du lịch. Thực tế là phát triển du lịch Việt Nam chưa đảm bảo được tính bền vững trên phạm vi từng doanh nghiệp cũng như trên phạm vi mỗi địa phương và cả nước. Các doanh nghiệp du lịch vẫn đã và đang phải đối mặt với nhiều yếu tố tác động bên trong và bên ngoài đến hoạt động của họ và là cho họ phát triển hoạt động kinh doanh chưa đảm bảo tính bền vững.

Hải Phòng được đánh giá là địa phương được tự nhiên ưu đãi với rất nhiều tài nguyên để phát triển du lịch. Hải Phòng là đầu mối giao thông quan trọng, là một trong những trung tâm du lịch lớn của khu vực miền Bắc và của cả nước. Hải Phòng có nhiều điều kiện để phát triển du lịch, là vùng đất với nhiều truyền thống văn hóa, lịch sử lâu đời cũng như là nơi có nhiều tài nguyên du lịch tự nhiên phong phú. Ngoài tài nguyên du lịch biển nổi bật, Hải Phòng còn là địa phương có rất nhiều di tích lịch sử, văn hóa có giá trị. Có thể nói Hải Phòng là một trong những địa phương có nhiều thế mạnh, thiên thời địa lợi để phát triển du lịch một cách toàn diện và bền vững.

Trong ba thập kỷ qua, du lịch Hải Phòng cũng đã có sự phát triển mạnh mẽ với hệ thống các điểm đến du lịch biển tiêu biểu như: bán đảo Đồ Sơn và quần đảo Cát Bà, các điểm đến là các khu di tích lịch sử và danh thắng nổi tiếng như Tràng Kênh, núi Voi, bãi cọc Bạch Đằng, Đền thờ Nguyễn Bỉnh Khiêm,... Với nhận thức được những tiềm năng và

lợi thế về du lịch cùng những lợi ích do du lịch mang lại, thành phố Hải Phòng đã có nhiều chủ trương, chính sách, giải pháp cụ thể đẩy mạnh phát triển ngành kinh tế quan trọng này.

Tuy nhiên, có thể thấy thực trạng phát triển của ngành kinh doanh du lịch Hải Phòng chưa tương xứng với tiềm năng và chưa bền vững. Các doanh nghiệp du lịch Hải Phòng hiện đang ở quy mô nhỏ, kinh doanh manh mún; cơ sở hạ tầng phục vụ khách du lịch chưa phát triển đồng bộ; sản phẩm du lịch đơn điệu, nghèo nàn, vẫn còn thiếu những sản phẩm du lịch tạo nên giá trị khác biệt để thu hút du khách đến Hải Phòng. Phát triển du lịch Hải Phòng cũng chưa đảm bảo tính bền vững trong bảo vệ môi trường tự nhiên và bảo tồn các giá trị văn hóa xã hội.

Phát triển bền vững du lịch đòi hỏi phải xử lý được các nguyên nhân dẫn đến những hạn chế của du lịch thành phố. Các nguyên nhân và yếu tố tác động đến phát triển bền vững du lịch thành phố Hải Phòng cần phải được nghiên cứu từ nhiều góc độ khác nhau như từ sự nỗ lực của các doanh nghiệp kinh doanh du lịch cả lưu trú và lữ hành, từ sự tham gia của cộng đồng cư dân địa phương vào phát triển du lịch, từ quan điểm chiến lược và các chính sách quản lý du lịch trên địa bàn, Phát triển du lịch trên địa bàn thành phố lại đòi hỏi phải nghiên cứu theo cách tiếp cận đa ngành, đa lĩnh vực và nghiên cứu tất cả các bên liên quan trong quá trình phát triển bền vững du lịch, đồng thời đòi hỏi phải nghiên cứu trên các phương diện kinh tế, văn hóa xã hội và môi trường.

Vì vậy, từ cả phương diện lý thuyết và thực tiễn rất cần nghiên cứu để xây dựng cơ sở lý thuyết về phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố, đánh giá thực trạng và tìm ra các giải pháp phát triển bền vững du lịch thành phố Hải Phòng. Trong đó, việc tìm ra các giải pháp phát triển bền vững du lịch từ góc độ quản lý nhà nước để phát triển bền vững du lịch để trở thành ngành kinh tế chủ đạo của thành phố Hải Phòng đóng vai trò trung tâm. Xuất phát từ những lý do trên, tác giả lựa chọn đề tài nghiên cứu ***“Phát triển bền vững Du lịch thành phố Hải Phòng”*** làm đề tài luận án Tiến sĩ chuyên ngành Quản lý kinh tế. Kết quả nghiên cứu có thể là tài liệu tham khảo hữu ích cho thành phố Hải Phòng trong việc xây dựng và tổ chức thực hiện các Chính sách, Quy hoạch, Kế hoạch, Đề án phát triển bền vững ngành du lịch của địa phương.

2. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục tiêu nghiên cứu

Luận án tập trung nghiên cứu cơ sở lý thuyết phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố từ góc độ của các bên liên quan tại địa phương theo cách tiếp cận đa chiều. Nghiên cứu đánh giá thực trạng phát triển bền vững du lịch, từ đó, xác định quan điểm, chiến lược và giải pháp phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng thời gian tới.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Hệ thống hóa cơ sở lý luận và thực tiễn về phát triển bền vững du lịch trong bối cảnh mới. Xây dựng khung lý thuyết về phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh theo lý thuyết các bên liên quan tại địa phương;

- Xác định các yếu tố thuộc các bên liên quan tại địa phương tác động đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố. Xây dựng khung phân tích các bên liên quan trong phát triển bền vững du lịch trên địa bàn theo hướng tiếp cận đa chiều;

- Phân tích thực trạng phát triển du lịch của thành phố Hải Phòng và thực trạng phát triển bền vững du lịch của Hải Phòng trên ba trụ cột: kinh tế, môi trường và xã hội.

- Phân tích đánh giá thực trạng ảnh hưởng của các yếu tố thuộc các bên liên quan tới phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng. Phân tích thực trạng ảnh hưởng của các chính sách quản lý du lịch của chính quyền thành phố tới phát triển bền vững du lịch trên địa bàn.

- Đề xuất hệ thống quan điểm, chính sách và giải pháp góp phần phát triển bền vững du lịch thành phố Hải Phòng gắn với vai trò của các bên liên quan trong phát triển bền vững du lịch Hải Phòng.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu: Các vấn đề lý luận và thực tiễn về phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố; Nội hàm và các tiêu chí đánh giá phát triển bền vững du lịch trên địa bàn theo ba trụ cột: kinh tế, môi trường và xã hội; Các yếu tố ảnh hưởng thuộc các bên liên quan đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố Hải Phòng.

Khách thể nghiên cứu: các doanh nghiệp kinh doanh du lịch, người dân địa phương, khách du lịch, chính quyền và cơ quan quản lý nhà nước về du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng.

Phạm vi nghiên cứu: Về không gian là địa bàn thành phố Hải Phòng

Về thời gian: nghiên cứu dữ liệu thứ cấp trong hơn 10 năm gần đây (chủ yếu từ 2011 đến 2023) và định hướng tới 2030. Dữ liệu sơ cấp khảo sát trong khoảng thời gian từ tháng 10/2022 đến 12/2023.

4. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện các nhiệm vụ nghiên cứu, luận án đã sử dụng các phương pháp phân tích dữ liệu thứ cấp từ các tài liệu liên quan đến chủ đề nghiên cứu và nghiên cứu định tính bằng phỏng vấn để thu thập và phân tích dữ liệu sơ cấp từ các khách thể nghiên cứu là các bên liên quan đến phát triển du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng.

Nghiên cứu dữ liệu thứ cấp

Phương pháp thu thập và phân tích dữ liệu thứ cấp từ các công trình nghiên cứu đã có trong và ngoài nước về chủ đề nghiên cứu để phục vụ nhiệm vụ tổng quan các công trình nghiên cứu đã có và hình thành cơ sở lý thuyết cho luận án. Các tài liệu thứ cấp từ các nguồn chính thức như từ các cơ quan quản lý nhà nước và chính quyền, các doanh nghiệp kinh doanh cũng rất hữu ích NCS thực hiện nghiên cứu phân tích đánh giá thực trạng. NCS đã căn cứ vào các mục tiêu nghiên cứu và câu hỏi nghiên cứu làm cơ sở cho việc lựa chọn thu thập các tài liệu có liên quan từ các nguồn có giá trị.

Các tài liệu dùng để xây dựng cơ sở lý thuyết về phát triển bền vững du lịch là lý thuyết về các bên liên quan trong phát triển du lịch, lý thuyết về vai trò của quản lý Nhà nước trong phát triển du lịch, lý thuyết về tác động của các chính sách quản lý vĩ mô tới hoạt động của các doanh nghiệp kinh doanh trong lĩnh vực du lịch, lý thuyết quản trị các doanh nghiệp kinh doanh lữ hành và lưu trú, lý thuyết về các giai đoạn phát triển của các điểm đến du lịch,...

Các tài liệu cụ thể liên quan đến nghiên cứu này dùng để đánh giá thực trạng phát triển du lịch Hải Phòng là tài liệu chính thức của chính quyền địa phương Hải Phòng, cụ

thể là UBND tỉnh Hải Phòng và Sở Du lịch. Các tài liệu của Cục Du lịch quốc gia. Các tài liệu về kết quả kinh doanh du lịch của thành phố Hải Phòng 10 năm qua.

Phương pháp nghiên cứu dữ liệu sơ cấp định tính

Để thực hiện nhiệm vụ nghiên cứu, phương pháp nghiên cứu định tính đã được sử dụng. Vì nghiên cứu này chủ yếu nhằm mục đích tìm hiểu sâu sắc và phong phú cách giải thích của các bên liên quan địa phương đối với du lịch bền vững ở thành phố Hải Phòng, nên cách tiếp cận định tính là cách tốt thích hợp nhất, và có thể giúp hiểu và giải thích các hiện tượng du lịch trong nghiên cứu này (Jennings, 2010).

Dữ liệu được thu thập từ các nhóm người trả lời chính: công dân địa phương, những người không làm việc trong ngành du lịch; người kinh doanh du lịch tại địa phương; khách du lịch và chính quyền địa phương chịu trách nhiệm quản lý ngành du lịch trên địa bàn thành phố. Lấy mẫu có mục đích được sử dụng để tiếp cận các bên liên quan đầu tiên ở địa phương phù hợp với các tiêu chí của nghiên cứu. Sau đó, lấy mẫu qua cầu tuyết đã được sử dụng để tiếp cận những người trả lời phù hợp hơn. Sau khi phản ánh về hiệu quả của phương pháp tiếp cận và sửa đổi các phương pháp, cuộc điều tra thực địa chính được thực hiện từ tháng 01 đến tháng 12 năm 2023.

Dữ liệu được thu thập từ bốn mươi sáu người trả lời, bao gồm hai mươi công dân địa phương, mười người từ các công ty du lịch và ba lãnh đạo ngành du lịch, ba lãnh đạo chính quyền địa phương, mười khách du lịch. Những người tham gia được phỏng vấn riêng lẻ, sử dụng bảng hỏi phỏng vấn bán cấu trúc. Quan sát của người tham gia cũng được sử dụng để thu thập dữ liệu. Tất cả các cuộc phỏng vấn đã được ghi âm và ghi chép lại, với sự cho phép được thu thập và sử dụng thông tin của người được phỏng vấn. Tính ẩn danh và tính bảo mật của thông tin thu thập được từ những người trả lời đó được đảm bảo bằng cách sử dụng các mã số người được phỏng vấn chứ không phải tên và địa chỉ cụ thể. Kỹ thuật phân tích chuyên đề sau đó đã được sử dụng để phân tích dữ liệu.

5. Các đóng góp mới của luận án

Các đóng góp mới về học thuật

- Luận án đã xây dựng được khung lý thuyết hệ thống về vai trò, bản chất của phát triển bền vững du lịch trên địa bàn một địa phương cấp tỉnh/thành phố. Đã làm rõ nội hàm các trụ cột phát triển bền vững du lịch của địa phương: (1) Phát triển du lịch với tính bền vững về kinh tế, chia sẻ lợi ích công bằng cho các bên liên quan; (2) Phát triển du lịch với bảo vệ môi trường, tài nguyên du lịch tự nhiên và hệ sinh thái; (3) Phát triển du lịch gắn với bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa xã hội của địa phương;

- Đã phân tích bối cảnh, các mối quan hệ cho phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố. Từ đó đã xác định hệ thống các tiêu chí và chỉ tiêu đo lường mức độ phát triển bền vững du lịch trên cả ba trụ cột phát triển bền vững ở địa bàn tỉnh/thành phố ở một quốc gia đang phát triển.

- Đã xây dựng khung lý thuyết toàn diện về vai trò của các bên liên quan trong phát triển bền vững du lịch, từ đó xác định các nhân tố thuộc các bên liên quan ảnh hưởng tới phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố. Đã đề xuất khuôn khổ lý thuyết về đánh giá tác động qua lại giữa các bên liên quan trong cơ chế quản lý phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố.

- Luận án đã phát triển khung lý thuyết về ban hành và thực thi các chính sách phát triển bền vững du lịch cho địa phương cấp tỉnh theo các nguyên tắc, chính sách và các thể chế phù hợp. Đã xây dựng khung lý thuyết đánh giá việc xây dựng và thực hiện các quy định pháp lý và chính sách hỗ trợ, kế hoạch và quy hoạch phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố, bao gồm: (i) Hiệu quả của các chính sách và các kế hoạch phát triển du lịch; (ii) Tình hình thực hiện các chính sách và kế hoạch; (iii) Xác định cần phát triển một số chính sách mới; và (iv) Thực trạng truyền thông các chính sách tới các bên liên quan thực hiện.

Các đóng góp mới về thực tiễn

- Đã đánh giá được thực trạng phát triển du lịch trên tất cả các chỉ tiêu cơ bản: lượng khách, doanh thu, cơ sở vật chất phục vụ du lịch trên địa bàn Hải Phòng;

- Bằng khảo sát các bên liên quan đã đo lường được các tiêu chí phản ánh mức độ phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng, với ba trụ cột: (i) phát triển du lịch về kinh tế chưa bền vững, lượng khách du lịch quốc tế ít, tăng doanh thu và tỷ suất lợi nhuận còn thấp; lợi ích kinh tế chia sẻ cho cộng đồng cư dân địa phương còn khiêm tốn; (ii) phát triển du lịch chưa bảo vệ và bảo tồn tài nguyên thiên nhiên và chưa tối ưu hóa việc sử dụng các nguồn tài nguyên sẵn có của địa phương; (iii) phát triển du lịch chưa đảm bảo bảo tồn các giá trị văn hóa lịch sử đặc sắc của Hải Phòng.

- Bằng dữ liệu phỏng vấn các bên liên quan đã đánh giá được tác động các nhân tố thuộc các bên liên quan tại địa phương ảnh hưởng đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn Hải Phòng. Trong đó, đã phân tích làm rõ tác động của các nhân tố quản lý nhà nước của chính quyền địa phương đối với phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố.

- Đã đánh giá được các chính sách phát triển bền vững du lịch của chính quyền thành phố Hải Phòng từ ý kiến của các bên liên quan. Đánh giá thực trạng công tác lập kế hoạch và quy hoạch phát triển du lịch chưa đảm bảo tính bền vững dài hạn, quy hoạch sử dụng đất còn nhiều hạn chế, các chính sách hỗ trợ doanh nghiệp du lịch chưa hiệu quả,... Trong đó, đã đánh giá cụ thể các chính sách hiện hành hỗ trợ du lịch bền vững cho các khu vực du lịch chủ yếu của Hải Phòng như Cát Bà, Đồ Sơn. Đã chỉ ra được các hạn chế, các rào cản và nguyên nhân đối với phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng;

- Đã đề xuất hệ thống quan điểm, định hướng chiến lược và các giải pháp đồng bộ để phát triển bền vững du lịch Hải Phòng cả về ba trụ cột: kinh tế, môi trường và văn hóa xã hội. Các giải pháp cũng được phát triển cho từng bên tham gia trong phát triển bền vững du lịch Hải Phòng.

6. Kết cấu luận án

Ngoài phần mở đầu và kết luận, luận án gồm 4 chương.

Chương 1: Tổng quan tình hình nghiên cứu trong và ngoài nước liên quan đến đề tài luận án

Chương 2: Cơ sở lý thuyết về phát triển du lịch bền vững trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố

Chương 3. Tiềm năng và thực trạng phát triển bền vững du lịch thành phố Hải Phòng

Chương 4: Đề xuất một số giải pháp phát triển bền vững du lịch thành phố Hải Phòng

CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU

1.1 Tổng quan nghiên cứu các công trình nước ngoài về phát triển bền vững du lịch

Các nghiên cứu về phát triển bền vững trong lĩnh vực kinh doanh du lịch cũng đã được các nhà nghiên cứu quan tâm ở những mức độ khác nhau. Luận án đã tổng quan các nghiên cứu đã có theo các nhóm vấn đề: bối cảnh ngành du lịch và sự phát triển bền vững ngành du lịch; du lịch bền vững; các nhân tố ảnh hưởng tới phát triển bền vững du lịch và các nghiên cứu về chính sách phát triển bền vững du lịch.

Bối cảnh phát triển bền vững du lịch trên thế giới

Phần lớn các nghiên cứu du lịch trong giai đoạn đầu tập trung vào vai trò của du lịch trong phát triển kinh tế và tiềm năng của nó trong việc đưa ra một giải pháp kinh tế thay thế khả thi. Tuy nhiên, sự phát triển của ngành du lịch có những mặt trái và có những tác động tiêu cực đến xã hội và môi trường.

Nghiên cứu về du lịch bền vững và phát triển bền vững du lịch

Một số nghiên cứu chỉ ra những lợi ích của việc phát triển kinh doanh du lịch theo hướng bền vững đối với cộng đồng. Một số nghiên cứu đánh giá đóng góp tích cực của ngành du lịch vào sự phát triển kinh tế xã hội. Các nghiên cứu cũng chỉ ra mô hình du lịch bền vững là xu hướng phát triển tất yếu của ngành du lịch.

Nghiên cứu sự tham gia của các bên liên quan vào việc phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh

Các nghiên cứu đều đã xác định lĩnh vực du lịch là đa ngành và phát triển du lịch có sự tham gia của nhiều bên liên quan trong quá trình lập kế hoạch đến triển khai thực hiện phát triển du lịch bền vững. Nhiều nghiên cứu đã xem xét cách phân chia sự tham gia vào việc phát triển du lịch bền vững địa phương. Cách thức, thể chế, hệ thống quản lý được thiết lập, cách thức mà các bên liên quan hoạt động trong lĩnh vực hoạch định các chính sách được sử dụng để đạt được các mục tiêu phát triển bền vững du lịch.

1.2. Tổng quan nghiên cứu trong nước

Phát triển du lịch nói chung và phát triển du lịch theo hướng bền vững nói riêng đã được khá nhiều các tác giả trong nước quan tâm nghiên cứu. Các nghiên cứu đã có chủ yếu tập trung vào các vấn đề:

Các nghiên cứu về bối cảnh và thực trạng ngành du lịch Việt Nam

Các nghiên cứu về phát triển bền vững du lịch tại Việt Nam

Một số công trình nghiên cứu về tác động của bối cảnh toàn cầu hóa và sự biến đổi khí hậu đã tạo ra cơ hội và thách thức đối với sự phát triển của du lịch Việt Nam. Từ đó, đề xuất đẩy mạnh xu hướng phát triển du lịch bền vững vừa giúp gia tăng doanh thu, vừa bảo vệ môi trường du lịch bền vững lâu dài. Một số nghiên cứu đi vào làm rõ mối quan hệ giữa tài nguyên du lịch và phát triển bền vững du lịch. Vai trò của các bên liên quan trong phát triển du lịch, từ đó đề xuất các hàm ý chính sách phát triển du lịch theo hướng bền vững.

Các nghiên cứu về các chính sách phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố

Một số nghiên cứu đã xem xét các chính sách phát triển bền vững du lịch trên địa bàn một số địa phương, bao gồm: quy hoạch và kế hoạch phát triển du lịch, các

chính sách hỗ trợ các doanh nghiệp phát triển du lịch xanh, chính sách quản lý tài nguyên và bảo tồn văn hóa,... Các nghiên cứu đã có đã đưa ra các hàm ý chính sách để phát triển bền vững du lịch: chính sách đầu tư, chính sách hỗ trợ; các chính sách đào tạo phát triển nguồn nhân lực cho du lịch; Hàm ý về chính sách thu hút các bên liên quan tham gia vào sự phát triển du lịch.

1.3. Khoảng trống nghiên cứu

Từ tổng quan các công trình nghiên cứu trong và ngoài nước có liên quan đến phát triển bền vững ngành du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố, các khoảng trống mà luận án này hướng tới giải quyết, bao gồm:

- Phát triển bền vững vẫn còn là một vấn đề gây tranh cãi ở các nước phát triển trong vài thập kỷ qua (Mowforth & Munt, 2009). Cho đến hiện tại, việc giải thích và thực hiện khái niệm này vẫn còn tương đối mới mẻ đối với các quốc gia đang phát triển. Các vấn đề về phát triển bền vững du lịch, mang tính đặc thù liên ngành và đa ngành vẫn cần được tiếp tục nghiên cứu ở các nước đang phát triển. Vì vậy, vẫn cần nghiên cứu làm thế nào để phát triển bền vững du lịch trong mối quan hệ với yêu cầu, điều kiện và các mô hình kinh doanh du lịch ở quốc gia đang phát triển.

- Các vấn đề về phát triển bền vững du lịch gắn liền với các tài nguyên thiên nhiên và văn hóa lịch sử; phụ thuộc vào nhiều ngành và lĩnh vực khác; chịu sự tác động và chi phối của nhiều bên liên quan và nhiều nhân tố kinh tế văn hóa xã hội cho đến nay vẫn đang cần tiếp tục nghiên cứu. Phát triển bền vững du lịch (hay phát triển du lịch bền vững) phải đảm bảo bền vững về cả ba trụ cột là kinh tế, môi trường và xã hội. Tuy nhiên, đang thiếu các nghiên cứu khám phá hạn chế các chiến lược phát triển bền vững du lịch ở các địa phương cụ thể theo bối cảnh, vì vậy, vẫn cần tiếp tục nghiên cứu về chủ đề này.

- Cho đến hiện nay, vẫn còn nhiều quan điểm khác nhau về phát triển bền vững du lịch trên địa bàn một địa phương cấp tỉnh/thành phố ở một quốc gia đang phát triển. Các vấn đề lý thuyết như lý thuyết về vai trò của các bên liên quan đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố vẫn đang gây tranh luận giữa các nhà nghiên cứu và nhà quản lý. Vì vậy, rất cần tiếp tục nghiên cứu về lý thuyết các bên liên quan, đặc biệt là vai trò quản lý vĩ mô của nhà nước đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh của Việt Nam là Hải Phòng.

- Cộng đồng doanh nghiệp kinh doanh du lịch trên địa bàn địa phương – một bên liên quan có vai trò quyết định trong phát triển bền vững du lịch dựa trên những lợi ích và chi phí mà họ nhận được (Andriotis & Vaughan, 2003). Sebele (2010) gợi ý rằng hoạt động kinh doanh của cộng đồng doanh nghiệp du lịch địa phương phải mang lại nhiều cơ hội tăng thu nhập doanh nghiệp cũng như cho người dân địa phương, nghĩa là họ mong muốn nhận được lợi ích từ sự phát triển bền vững du lịch. Gursoy và Rutherford (2004) cũng cảnh báo rằng các hoạt động bền vững của doanh nghiệp du lịch có thể cản trở hoặc bị bỏ qua vì khả năng đầu tư, khả năng quản lý và hiệu quả hoạt động. Do đó, vẫn cần phải nghiên cứu về quan điểm, thái độ và hành vi của các doanh nghiệp kinh doanh du lịch trên địa bàn địa phương đối với phát triển bền vững du lịch.

- Sự phát triển bền vững của du lịch phụ thuộc vào sự ủng hộ của cộng đồng cư dân sống tại điểm đến (Chen, 2001), thiện chí và sự tham gia của họ, vì thái độ tích cực

của cư dân là rất quan trọng đối với sự hài lòng và các chuyến thăm lặp lại của du khách (Long & Kayat, 2011). Thái độ của cộng đồng cư dân địa phương có thể gây cảm giác không hài lòng cho khách du lịch, dẫn đến tỷ lệ khách quay lại thấp (The Economist, 2010) cũng như ảnh hưởng đến ý định mua lại trong tương lai (He & Song, 2009), và tạo ra một hình ảnh tiêu cực về du lịch tại địa phương. Hiện chưa có nhiều các nghiên cứu đánh giá ảnh hưởng của cộng đồng cư dân địa phương trong mối quan hệ với các bên liên quan khác đến sự phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương.

- Vai trò quản lý nhà nước đối với phát triển bền vững ngành du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố như Hải Phòng là vô cùng quan trọng trong điều hòa mối quan hệ và sự tác động qua lại giữa các bên liên quan khác vào phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố. Vì vậy, vẫn cần tiếp tục nghiên cứu làm rõ các nhân tố thuộc về quy hoạch, kế hoạch và các chính sách và cơ chế quản lý tác động đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố. Làm thế nào để phát triển bền vững du lịch thành phố Hải Phòng trong bối cảnh áp lực về tăng trưởng cao, cạnh tranh nguồn lực giữa nhiều ngành kinh tế và thể chế quản lý kinh tế đặc thù của Việt Nam càng làm cho vấn đề nghiên cứu trở nên cần thiết.

- Mặc dù Việt Nam đã phát triển ngành du lịch trong một số thập kỷ qua nhưng vẫn chưa thu hút được nhiều du khách quốc tế. Du lịch Hải Phòng cũng chưa thu hút được nhiều khách du lịch quốc tế có giá trị cao. Du lịch biển của Hải Phòng bị ảnh hưởng lớn bởi thời tiết khi hậu nên tính mùa vụ rất cao làm cho phát triển du lịch của thành phố kém hiệu quả và thiếu tính bền vững về kinh tế. Vì vậy, rất cần nghiên cứu toàn diện để có các giải pháp phát triển bền vững du lịch của thành phố trên cả ba trụ cột: kinh tế, môi trường và văn hóa xã hội.

Luận án này nhằm mục đích giải quyết các khoảng trống nghiên cứu đã phát hiện ở trên, qua đó đóng góp vào lý thuyết phát triển bền vững du lịch ở một địa phương cấp tỉnh/thành phố của một quốc gia đang phát triển như Việt Nam. Luận án xây dựng khung lý thuyết về phát triển bền vững du lịch và sử dụng cách tiếp cận các bên liên quan để đánh giá các yếu tố tác động đến sự phát triển bền vững của du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố. Từ đó, luận án đánh giá thực trạng và đề xuất giải pháp phát triển bền vững du lịch của thành phố Hải Phòng trên trụ cột của phát triển bền vững.

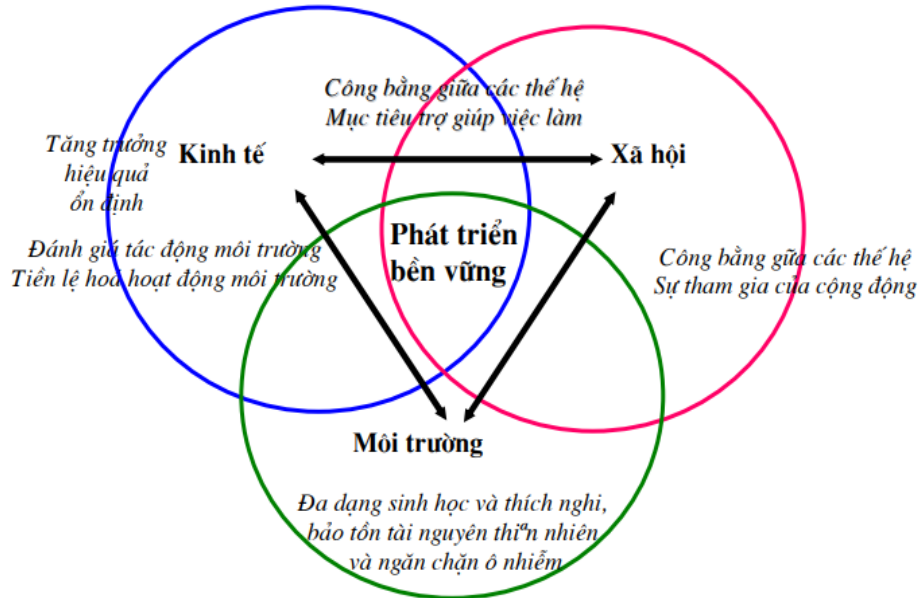
CHƯƠNG 2: CƠ SỞ LÝ THUYẾT VÀ KINH NGHIỆM THỰC TIỄN VỀ PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG DU LỊCH TRÊN ĐỊA BÀN ĐỊA PHƯƠNG CẤP TỈNH/THÀNH PHỐ

Trong chương này, NCS đã hệ thống hóa các nội dung lý thuyết về phát triển bền vững, du lịch và phát triển du lịch; làm rõ bản chất của phát triển bền vững du lịch; xác định hệ thống các chỉ tiêu đo lường mức độ phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố trên ba trụ cột: kinh tế, xã hội và môi trường. Xây dựng khung lý thuyết về nhân tố tác động thuộc các bên liên quan tới phát triển bền vững du lịch, bao gồm: Các doanh nghiệp du lịch, cộng đồng dân cư địa phương, cơ quan quản lý du lịch và chính quyền địa phương, khách du lịch.

2.1. Lý thuyết về phát triển bền vững và ngành du lịch

2.1.1. Lý thuyết về phát triển bền vững

Luận án đã làm rõ khái niệm “*phát triển bền vững*” là “Một quá trình đáp ứng nhu cầu của hiện tại mà không ảnh hưởng đến khả năng đáp ứng nhu cầu cho các thế hệ tương lai”. Nói cách khác, phát triển bền vững dựa trên các nguyên tắc hợp lý về sử dụng các tài nguyên và phân chia hợp lý các lợi ích thu được. Từ định nghĩa về phát triển bền vững, ba trụ cột hay còn được gọi là ba khía cạnh phát triển bền vững là: kinh tế, môi trường và văn hóa xã hội.

Hình 1: Các trụ cột của phát triển bền vững

Nguồn: UNCED, 1992

2.1.2. Ngành du lịch và phát triển du lịch

Du lịch là ngành kinh doanh dịch vụ tổng hợp phục vụ cho các nhu cầu khác nhau của khách du lịch với các dịch vụ chính là: lưu trú, lữ hành, ăn uống và nhiều dịch vụ bổ trợ khác. Phát triển du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố là sự phát triển cả về quy mô lẫn hiệu quả, cả số lượng và chất lượng của ngành kinh doanh du lịch của địa phương nhằm góp phần vào sự phát triển kinh tế, văn hóa xã hội của địa phương.

2.2. Lý thuyết về phát triển bền vững du lịch của một địa phương

2.2.1. Khái niệm, đặc điểm và bản chất của phát triển bền vững du lịch

Phát triển bền vững du lịch phải đảm bảo bền vững cho cả ba trụ cột của phát triển trên địa bàn địa phương: kinh tế, xã hội và môi trường. Phát triển bền vững du lịch địa phương đặt trọng tâm vào việc tạo ra lợi ích cho cộng đồng địa phương, bao gồm việc tạo ra việc làm, tăng thu nhập, cải thiện hạ tầng cơ sở, và thúc đẩy sự phát triển kinh tế và xã hội của địa phương. Phát triển bền vững du lịch đòi hỏi sự tôn trọng và bảo vệ văn hóa, truyền thống và môi trường tự nhiên của địa phương.

2.2.2. Nội dung hay các trụ cột của phát triển bền vững du lịch địa phương cấp tỉnh

Chủ đề "phát triển bền vững du lịch" có thể được hiểu là để phát triển bền vững du lịch cần phải thay đổi mô hình kinh doanh du lịch hướng tới phát triển bền vững

trong bối cảnh toàn cầu hóa. Phát triển bền vững du lịch nghĩa là không phát triển du lịch bằng mọi giá và không chỉ phát triển du lịch nhằm đạt được các lợi ích ngắn hạn trước mắt mà phải đảm bảo lợi ích lâu dài. Phát triển bền vững du lịch không chỉ đảm bảo tăng trưởng bền vững về các chỉ tiêu kinh tế của ngành kinh doanh du lịch mà phải đảm bảo tính bền vững của các yếu tố chỉ tiêu môi trường và xã hội. Vì vậy, phát triển bền vững du lịch phải gắn liền với từng cơ sở kinh doanh du lịch phát triển theo mô hình “du lịch bền vững”, từng điểm đến du lịch phát triển theo mô hình bền vững.

Đặc điểm của phát triển bền vững du lịch theo hướng du lịch bền vững

Về cơ bản, phát triển du lịch bền vững nhấn mạnh ba đặc điểm: *thứ nhất*, nhấn mạnh vào đảm bảo tính bền vững cho chất lượng trải nghiệm của du khách, cuộc sống của cộng đồng cư dân địa phương và môi trường tự nhiên; *thứ hai*, phát triển bền vững du lịch nhấn mạnh đến tính liên tục của hoạt động kinh doanh du lịch, khai thác và bảo vệ tài nguyên thiên nhiên và giá trị văn hóa, và *cuối cùng* là đảm bảo sự cân bằng giữa nhu cầu của khách du lịch, nhà kinh doanh du lịch, cộng đồng dân cư địa phương và bảo vệ môi trường.

Từ bản chất của du lịch bền vững, ba trụ cột tạo nên phát triển bền vững du lịch: (1) Tính bền vững về kinh tế; (2) Tính bền vững về môi trường (3) Tính bền vững về xã hội.

2.2.3. Các tiêu chí và chỉ số đánh giá phát triển bền vững du lịch

* *Nhóm chỉ tiêu đánh giá phát triển bền vững du lịch về kinh tế, tăng trưởng thu nhập từ du lịch đều đặn trong nhiều năm liên tục*: các chỉ số tăng trưởng về số lượng du khách, doanh thu và lợi nhuận của các doanh nghiệp kinh doanh du lịch, mức độ đóng góp của du lịch vào GRDP, và các chỉ tiêu khác.

* *Nhóm chỉ tiêu đánh giá phát triển bền vững du lịch về mặt xã hội*. Tỷ lệ các giá trị văn hóa, lịch sử được bảo tồn và phát huy; số lượng điểm đến du lịch văn hóa; sự tham gia của cư dân địa phương vào kế hoạch khai thác văn hóa phục vụ du lịch của địa phương,...

* *Nhóm chỉ tiêu đánh giá phát triển bền vững du lịch về bảo vệ tài nguyên- môi trường*. Các chỉ số đo lường chất lượng môi trường tự nhiên như nước, không khí và đa dạng sinh học; số lượng khu bảo tồn; chỉ số quản lý chất thải rắn,...

2.3. Cơ sở lý luận về các yếu tố tác động đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương theo tiếp cận các bên liên quan

2.3.1. Lý thuyết các bên liên quan trong phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố

Các bên liên quan đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương, bao gồm: các doanh nghiệp kinh doanh du lịch, khách du lịch, cộng đồng dân cư địa phương, cơ quan quản lý nhà nước về du lịch và các tổ chức phi chính phủ. Mỗi bên liên quan có vai trò, vị trí riêng và thông qua hoạt động tham gia, bằng hành vi cụ thể của mình, đều có những đóng góp, tác động, ảnh hưởng đến sự phát triển của du lịch. Du lịch bền vững đòi hỏi sự hỗ trợ và tham gia của các bên liên quan trong toàn bộ quá trình lập kế hoạch và thực hiện các hoạt động du lịch tại điểm đến. Du lịch bền vững cũng coi trọng hoạt động hợp tác giữa các các bên liên quan.

Luận án này tập trung nghiên cứu phát triển du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh thành phố là Hải Phòng vì vậy, chính quyền và cơ quan quản lý nhà nước về phát triển du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh là bên liên quan trung tâm cần nghiên cứu.

Để phát triển bền vững ngành du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố sẽ đòi hỏi phải nghiên cứu toàn bộ hệ thống, liên ngành các hoạt động du lịch và các yếu tố tác động từ các bên liên quan đến sự phát triển của ngành du lịch. Trong đó, yếu tố mang tính quyết định ở tầm vĩ mô là hoạt động quản lý nhà nước về du lịch trên địa bàn địa phương.

2.3.2. Các yếu tố thuộc các doanh nghiệp du lịch tác động tới phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố

2.3.3. Các yếu tố thuộc cộng đồng cư dân địa phương tác động tới phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố

2.3.4. Các yếu tố thuộc cơ quan quản lý nhà nước tác động tới phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố

2.3.5. Các yếu tố thuộc khách du lịch tác động tới phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố

2.3.6. Các yếu tố thuộc các tổ chức phi chính phủ tác động tới phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố

2.3.7. Tác động qua lại giữa các bên tham gia trong phát triển bền vững du lịch trên địa bàn tỉnh/thành phố

- Doanh nghiệp du lịch, người dân và chính quyền địa phương trong phát triển bền vững du lịch trên địa bàn

- Du lịch tối ưu hóa việc sử dụng các nguồn tài nguyên sẵn có của khu vực

- Du lịch với quy hoạch sử dụng đất của địa phương

- Du lịch với lợi ích kinh tế được chia sẻ cho các bên liên quan tại địa phương

2.4. Kinh nghiệm phát triển bền vững du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố và bài học cho Hải Phòng

Từ nghiên cứu kinh nghiệm phát triển bền vững du lịch của một số địa phương điển hình trong nước và ngoài nước, NCS đã tổng kết các bài học cho thành phố Hải Phòng.

CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG DU LỊCH THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG

3.1. Tổng quan về tình hình phát triển du lịch thành phố Hải Phòng

3.1.1. Giới thiệu về tiềm năng du lịch Hải Phòng

Thành phố Hải Phòng là một thành phố cảng biển và công nghiệp lớn ở miền Bắc Việt Nam, hội tụ nhiều điều kiện thuận lợi cho phát triển du lịch. Luận án đã đánh giá tiềm năng phát triển du lịch trên địa bàn thành phố trên cơ sở các tài nguyên du lịch tự nhiên và văn hóa lịch sử của thành phố.

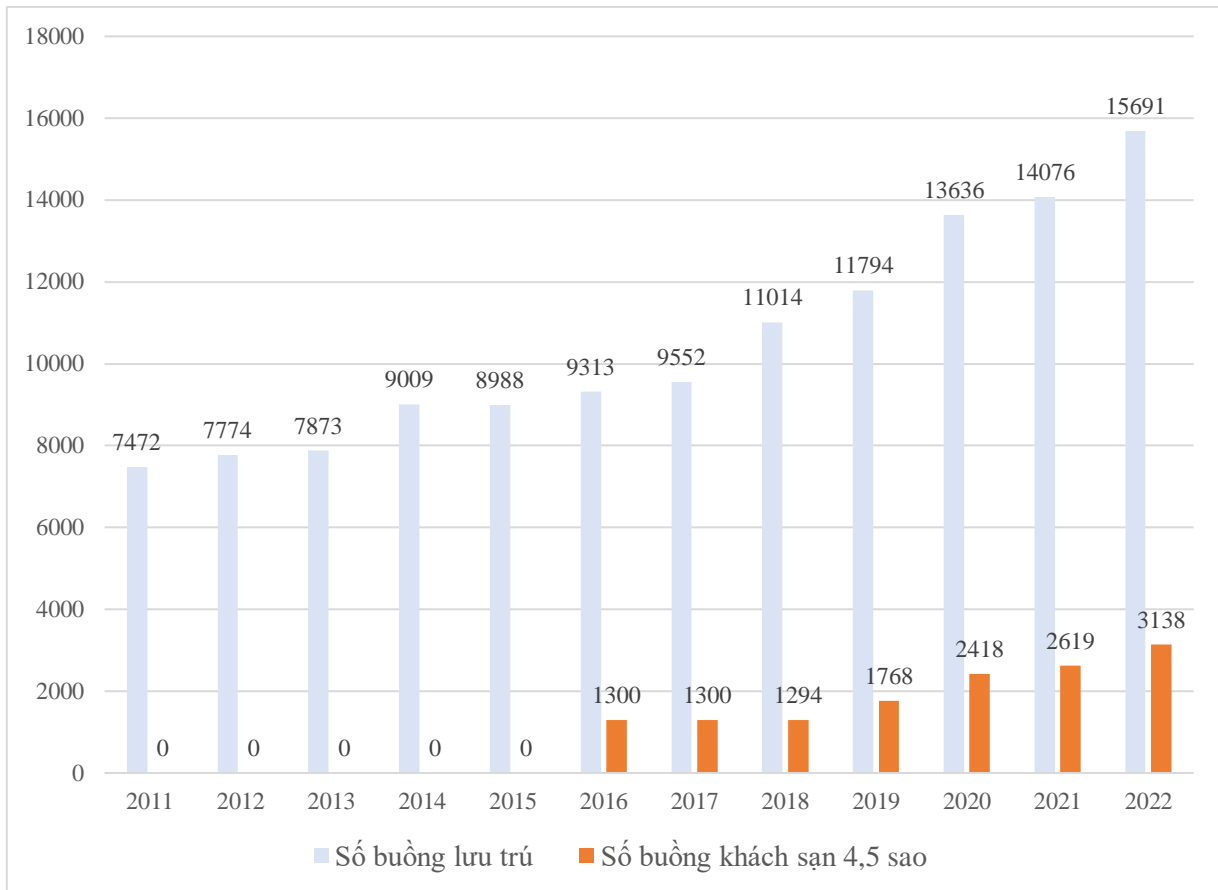
3.1.2. Mô hình quản lý vĩ mô ngành du lịch Việt Nam

3.1.3. Thực trạng cơ sở vật chất phục vụ hoạt động du lịch

Thực trạng các cơ sở lưu trú

- Số lượng phòng lưu trú du lịch liên tục tăng trong giai đoạn từ 2011-2019 trung bình đạt 5,52%/năm. Cơ sở lưu trú du lịch 4, 5 sao chiếm trung bình từ 14% (2016) đến 20% (2022) tổng số phòng lưu trú. Công suất phòng lưu trú: Trung bình từ 45-55% trong giai đoạn 2011 – 2019, tương đương với công suất phòng của cả nước (52% năm 2019). Tuy nhiên, phần lớn cơ sở lưu trú du lịch của thành phố có quy mô nhỏ, manh mún, không có hoặc ít các loại hình dịch vụ bổ trợ.

Đơn vị: Phòng

Hình 2: Sự phát triển của cơ sở lưu trú Hải Phòng giai đoạn 2011 – 2022

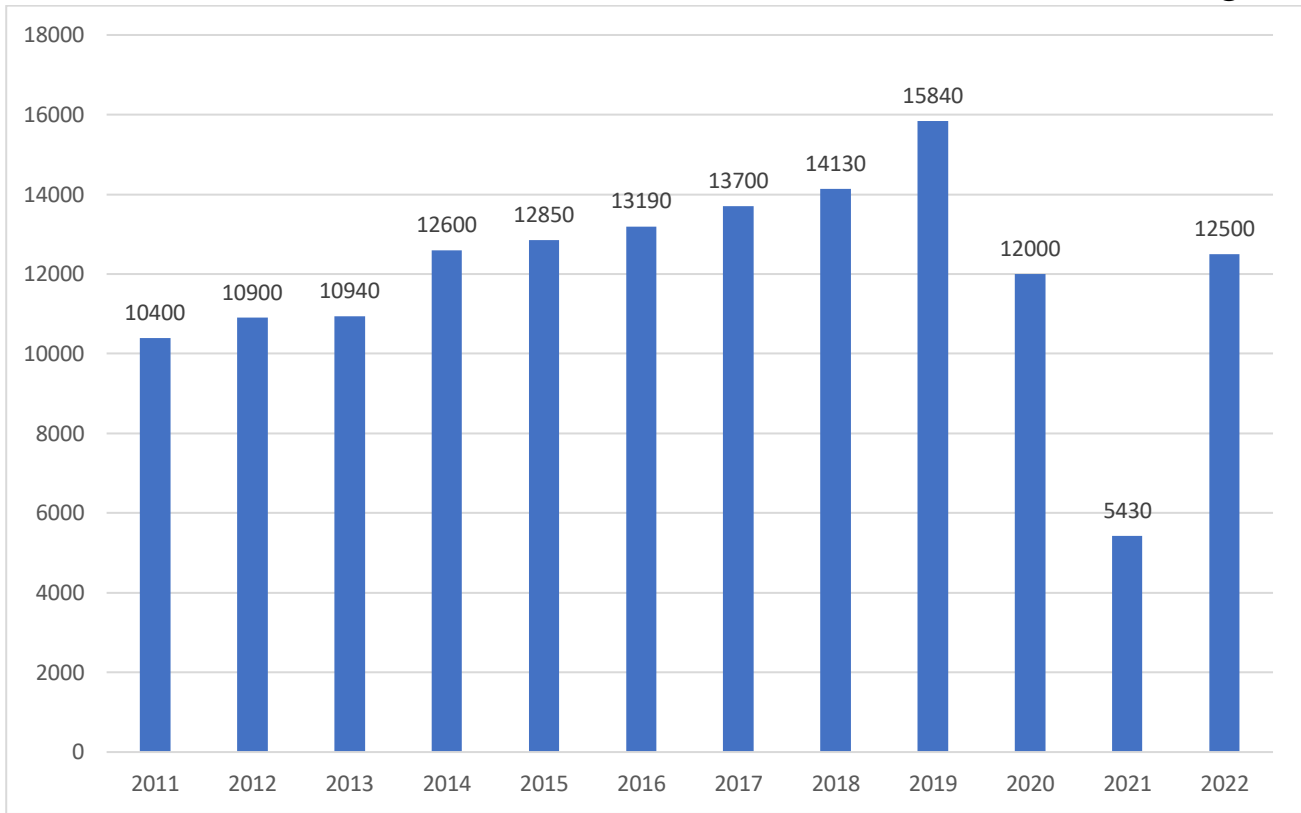
Nguồn: Sở du lịch, Cục thống kê thành phố Hải Phòng

Thực trạng hệ thống nhà hàng, cơ sở vui chơi giải trí

Hệ thống nhà hàng và cơ sở dịch vụ ẩm thực đang trở thành nguồn lực, tài nguyên du lịch lớn để phát triển foodtour cũng như phục vụ nhu cầu đa dạng của khách du lịch tới Hải Phòng. Các công trình vui chơi giải trí phục vụ cho khách du lịch của Hải Phòng còn rất hạn chế, chủ yếu là các cơ sở thể thao như sân golf, hiện đang thiếu các cơ sở vui chơi giải trí về đêm cho du khách tới Hải Phòng.

Thực trạng các cơ sở kinh doanh lễ hành

Trong giai đoạn 2011- 2019, số lượng các doanh nghiệp kinh doanh lễ hành tăng liên tục, từ 48 công ty lên 73 công ty, và một số văn phòng, chi nhánh đại diện. Từ 2022, Hải Phòng có tổng số 114 doanh nghiệp với 61 doanh nghiệp lễ hành quốc tế, 50 doanh nghiệp lễ hành nội địa và 03 chi nhánh đại diện.

*Thực trạng lao động ngành du lịch***Hình 3: Số lượng lao động của ngành du lịch Hải Phòng giai đoạn 2011 – 2022***Đơn vị: Người**Nguồn: Sở Du lịch, Cục thống kê thành phố Hải Phòng*

Chất lượng chung của nguồn nhân lực du lịch thành phố Hải Phòng cao, tỷ lệ lao động qua đào tạo đạt khoảng 85% và thường xuyên được tổ chức đào tạo bổ sung kỹ năng nghề. Tuy nhiên chất lượng lao động du lịch Hải Phòng không đồng đều.

Thực trạng thu hút vốn đầu tư vào ngành du lịch

Trong những năm qua, cơ sở vật chất và hạ tầng du lịch của thành phố có tăng song nhìn chung cơ sở vật chất phục vụ du lịch trên địa bàn còn thiếu đồng bộ. Thành phố còn thiếu cơ sở vật chất có thể đáp ứng tổ chức các sự kiện, hoạt động du lịch quy mô cấp quốc tế. Các dịch vụ vui chơi giải trí rất thiếu.

3.1.4. Thực trạng kết quả kinh doanh du lịch giai đoạn 2011 - 2023

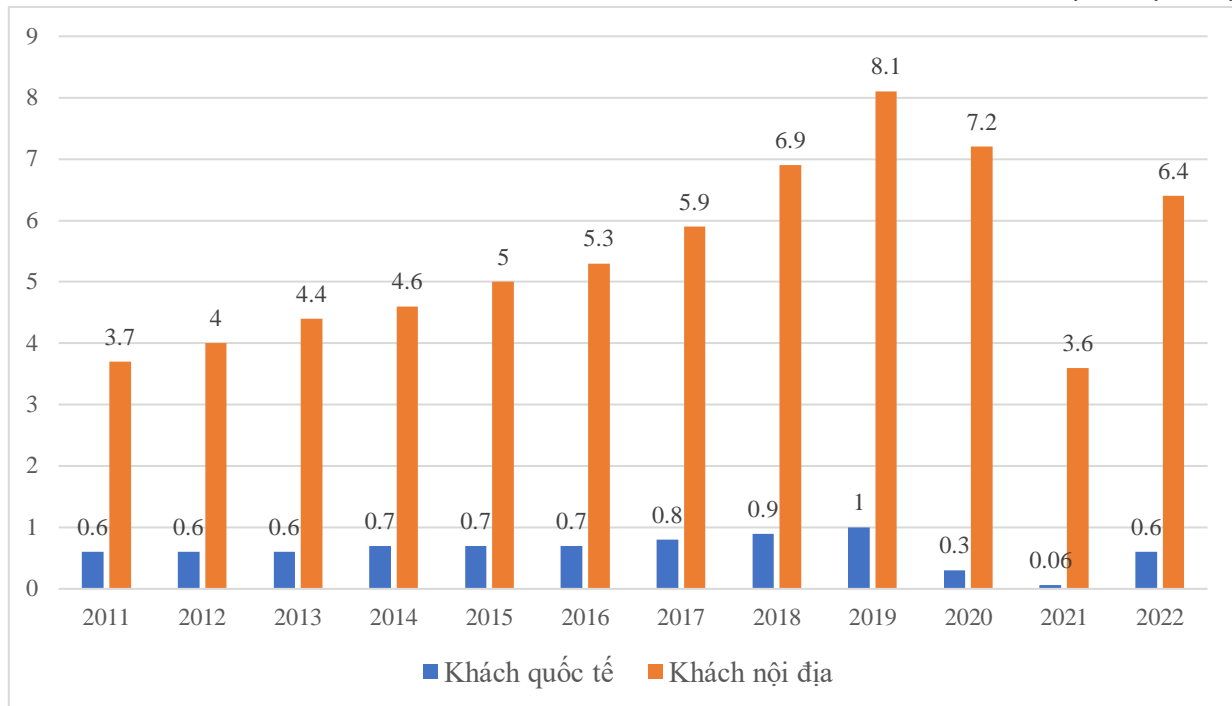
Thực trạng phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng được đánh giá dựa trên đo lường và phân tích hệ thống các chỉ tiêu đánh giá kết quả và hiệu quả của hoạt động kinh doanh du lịch trong hơn 10 năm qua.

Thực trạng sản phẩm du lịch: Hệ thống sản phẩm du lịch của thành phố khá phong phú. Các sản phẩm du lịch chủ lực bao gồm: chủ yếu là du lịch biển đảo, kết hợp du lịch nghỉ dưỡng, thể thao; Du lịch lễ hội, tâm linh, kết hợp du lịch với khảo cứu văn hóa lịch sử; Du lịch ẩm thực.

*Thực trạng phát triển số lượng khách du lịch**Tổng lượng khách*

Hình 4: Tổng lượng khách du lịch đến thành phố Hải Phòng thời kỳ 2011 – 2022

Đơn vị: Triệu lượt.

Nguồn: Sở Du lịch, Cục thống kê thành phố Hải Phòng

Thị trường khách du lịch quốc tế đang chiếm tỷ trọng rất nhỏ so với tổng lượng du khách đến Thành phố Hải Phòng.

Kết quả kinh doanh của ngành du lịch Hải Phòng

Bảng 2: Kết quả hoạt động du lịch giai đoạn 2016 – 2022

Chỉ tiêu	ĐVT	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tổng lượt khách	1.000 lượt khách	5.964	6.707	7.997	9.078	7.515	3.670	6.040	7.950
Khách QT	1.000 lượt khách	749	797	859	997	291	40,73	536	975,8
Khách NĐ	1.000 lượt khách	5.215	5.910	6.940	8.080	7.223	3.629	5.504	6.970
Tổng doanh thu	Tỷ đồng	5.129	5.768	6.700	7.850	6.760	3.376	5.437	6.300

Nguồn: Sở Du lịch và Cục Thống kê thành phố

Tổng doanh thu tăng trung bình đạt 15,24%/năm. Tỷ trọng đóng góp của ngành du lịch vào GRDP của Hải Phòng năm 2023 ước đạt khoảng 7%.

Đánh giá chung về thực trạng phát triển du lịch Hải Phòng

Du lịch Hải Phòng trong 10 năm qua đã có những bước phát triển nhất định nhưng so với tiềm năng tài nguyên du lịch của địa phương thì lịch sử du lịch Hải Phòng vẫn đang ở trong giai đầu của sự phát triển và còn dư địa phát triển lớn. Cho đến hiện tại, tổng lượng khách du lịch đến với Hải Phòng mới đạt chưa đầy 10 triệu lượt khách/năm, trong đó số lượng khách quốc tế rất ít, thời gian lưu trú và chi tiêu của khách du lịch thấp. Doanh thu từ dịch vụ du lịch còn thấp. Đặc biệt, giá trị gia tăng tạo ra từ ngành kinh doanh du lịch không cao, mức độ đóng góp cho ngân sách và tạo thu thập cho cư dân thành phố còn ở mức rất hạn chế.

3.2. Đánh giá thực trạng các tiêu chí thuộc các trụ cột phát triển bền vững du lịch Hải Phòng

3.2.1. Thực trạng các tiêu chí đánh giá phát triển bền vững du lịch Hải Phòng về kinh tế

Dữ liệu thu thập được sử dụng để phân tích theo từng vấn đề chính về du lịch bền vững do các bên liên quan tại địa phương đánh giá.

Thực trạng kết quả kinh doanh du lịch và tỷ suất sinh lợi đầu tư bền vững

Các bên liên quan địa phương nhất trí rằng du lịch đã mang lại nhiều hiệu quả kinh tế tích cực cho cộng đồng địa phương và hơn thế nữa kể từ khi phát triển du lịch bền vững. Tuy nhiên, các nhà quản trị doanh nghiệp du lịch đều đánh giá là hiện tại hiệu quả kinh doanh chưa cao do tính mùa vụ.

Một số người dân địa phương, doanh nhân và nhân viên chính quyền địa phương cho rằng phát triển du lịch đã chia sẻ lợi ích kinh tế với các bên liên quan tại địa phương, song một số trường hợp chưa đảm bảo hài hòa lợi ích trong dài hạn. Ngoài ra, chính quyền địa phương và các doanh nghiệp cũng nhận thấy rằng có sự gia tăng khoảng cách giàu nghèo và sự phân bổ lợi ích không công bằng từ kinh doanh du lịch.

3.2.2. Thực trạng các tiêu chí đánh giá phát triển bền vững du lịch Hải Phòng về bảo vệ và bảo tồn tài nguyên thiên nhiên và môi trường

Người dân địa phương và các doanh nghiệp kinh doanh du lịch đều thừa nhận tầm quan trọng của môi trường tự nhiên trong sự tồn vong của ngành du lịch và khẳng định rằng bất kỳ kế hoạch phát triển bền vững du lịch đều phải xem xét nghiêm túc về sự ảnh hưởng đến môi trường tự nhiên. Hầu hết người được phỏng vấn đều đồng ý tài nguyên thiên nhiên, đặc biệt là biển đảo là thế mạnh của ngành du lịch Hải Phòng. Tuy nhiên, phát triển du lịch trong những năm qua đã có những ảnh hưởng tiêu cực đến môi trường tự nhiên. Việc bảo vệ môi trường tự nhiên chưa được các cư dân, khách sạn và nhà hàng trong khu vực coi trọng. Du lịch gây ra những tác động tiêu cực đến môi trường tự nhiên bao gồm chất lượng nước, không khí và chất thải.

Thực trạng việc sử dụng các nguồn tài nguyên sẵn có của khu vực cho phát triển du lịch

Cát Bà và Đồ Sơn, nơi có ngành du lịch lâu đời, đã được hình thành hơn một trăm năm, nhưng các dịch vụ du lịch trong vùng chưa đa dạng đủ để đáp ứng nhu cầu của du khách để họ có thể ở lại lâu hơn và chi tiêu nhiều hơn. Có một số các khu di tích lịch sử, đền, chùa, đình đã được đầu tư phục vụ du khách, giới thiệu những nét độc đáo của vùng nhưng chưa đáp ứng yêu cầu của khách du lịch. Hơn nữa, các công ty địa phương cho rằng ngành du lịch không phát triển tốt do sự thiếu hợp tác và cạnh tranh không lành mạnh giữa các công ty du lịch.

Thực trạng du lịch với quy hoạch sử dụng đất cẩn thận

Các bên liên quan tại địa phương đều nhận thấy các vấn đề liên quan đến việc sử dụng đất của địa phương trong đó có đất dành cho phát triển du lịch trong khu vực chưa đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững. Việc sử dụng đất chưa được quy hoạch cẩn thận, hợp lý và ổn định dài hạn. Một số dự án du lịch được xây dựng mà không xem xét đầy đủ các vấn đề môi trường và cuộc sống của người dân địa phương.

3.2.3. Thực trạng các tiêu chí đánh giá phát triển bền vững du lịch địa phương về văn hóa - xã hội

Chính quyền địa phương và các doanh nghiệp đang làm hết sức mình để giảm thiểu những tác động tiêu cực của du lịch đến các mặt văn hóa xã hội của khu vực. Địa phương đã ban hành luật lệ và chính sách để kiểm soát các vấn đề nảy sinh do du lịch gây ra, giúp bảo tồn các di tích lịch sử, làng nghề và lễ hội truyền thống. Theo các bên liên quan tại địa phương, không dễ tránh khỏi những tác động tiêu cực về văn hóa xã hội từ du lịch. Những tiêu cực các tác động được xác định là quá tải, thương mại hóa các giá trị truyền thống.

3.2.4. Kết luận chung về thực trạng phát triển du lịch theo hướng bền vững trên địa bàn Hải Phòng

Các bên liên quan tuy còn những quan điểm và đánh giá khác nhau về phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng nhưng đã cung cấp cho NCS thông tin để tổng hợp thực trạng phát triển của du lịch thành phố Hải Phòng.

Bảng 3: Tổng hợp đánh giá thực trạng phát triển du lịch Hải Phòng theo hướng bền vững từ quan điểm của các bên liên quan

TT	Tiêu chí	Mức độ đạt được	Đánh giá
	<i>Tăng trưởng bền vững về kinh tế</i>		
1	Tốc độ tăng lượng khách và doanh thu từ du lịch	Tăng trưởng ổn định trừ 2 năm bị ảnh hưởng bởi Covid19	Tăng trưởng chưa như kỳ vọng
2	Đóng góp của giá trị tăng thêm ngành du lịch cho GRDP của địa phương	Theo chiều hướng tăng	Thấp so với mục tiêu mong muốn
3	Sự phù hợp lợi thế địa phương, tính đa dạng, bền vững của sản phẩm du lịch	Chưa phong phú, mang tính tự nhiên, tự phát.	Chưa phù hợp với tiềm năng
4	Lượng vốn đầu tư cho du lịch	Tăng nhanh quy hoạch	Chưa đạt giới hạn bền vững
5	Nguồn vốn đầu tư cho du lịch	Đa dạng nguồn vốn, đã có những dự án đầu tư lớn	Chưa đáp ứng yêu cầu bền vững
6	Công suất sử dụng cơ sở lưu trú	Tương đối khá (khoảng 70%) nhưng không đều giữa các mùa trong năm	Chưa đáp ứng yêu cầu bền vững
7	Số lượng, chất lượng nguồn lao động du lịch	Đã đáp ứng về số lượng nhưng chất lượng chưa cao	Chưa bền vững trong dài hạn
8	Mức độ ứng dụng công nghệ du lịch	Thấp, nhiều doanh nghiệp nhỏ chưa chủ động ứng dụng	Chưa bền vững trong dài hạn
9	Tăng trưởng lượng khách du lịch	Tăng trưởng hàng năm nhưng không đều	Chưa đáp ứng tính bền vững
10	Thời gian lưu trú trung bình của khách du lịch	Thấp hơn bình quân chung cả nước	Chưa đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững
11	Chỉ tiêu bình quân của du khách	Thấp hơn bình quân chung cả nước	Chưa đạt yêu cầu bền vững
12	Mức độ hài lòng của du khách và khả năng quay lại	Mới ở mức trung bình thấp	Chưa đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững

TT	Tiêu chí	Mức độ đạt được	Đánh giá
	<i>Phát triển du lịch ảnh hưởng tới cộng đồng địa phương và giá trị văn hóa lịch sử</i>		
13	Mức độ tạo việc làm, thu nhập cho cộng đồng địa phương từ du lịch	Ở các điểm du lịch trọng điểm người dân địa phương đã có thêm việc làm	Đáp ứng yêu cầu bền vững ở mức độ thấp
14	Đóng góp cho kinh tế địa phương, và mang lại lợi ích cho cộng đồng cư dân từ phát triển du lịch	Có đóng góp ở mức độ nhất định được người dân ghi nhận	Chưa đảm bảo tính bền vững
15	Phát triển du lịch đã đảm bảo giữ gìn các giá trị văn hóa địa phương	Các giá trị văn hóa lịch sử vẫn được bảo tồn	Đảm bảo được tính bền vững
16	Ảnh hưởng của phát triển du lịch đến an ninh, trật tự, an toàn xã hội	Người dân ghi nhận tình hình an ninh, trật tự, an toàn xã hội về cơ bản vẫn ổn định. Tuy nhiên, vẫn còn một số hiện tượng chưa tốt	Chưa thật sự đảm bảo bền vững
17	Mức độ hài lòng của cộng đồng địa phương đối với phát triển du lịch	Người dân mới hài lòng ở mức độ trung bình	Chưa đảm bảo bền vững
	<i>Phát triển du lịch với bảo vệ tài nguyên du lịch tự nhiên và môi trường sinh thái</i>		
18	Thực trạng quy hoạch các không gian, điểm đến và tài nguyên phục vụ phát triển du lịch	Đã có quy hoạch tổng thể và quy hoạch chi tiết ở một số khu vực	Đảm bảo tính bền vững ở mức độ
19	Thực trạng đầu tư cho bảo vệ tài nguyên du lịch tự nhiên, bảo vệ môi trường	Số điểm đến du lịch được đầu tư tôn tạo và bảo tồn suy giảm tài nguyên và bảo vệ môi trường còn ở mức độ thấp	Chưa đảm bảo bền vững
20	Đánh giá về dung lượng phục vụ du khách tại các điểm du lịch của thành phố	Tính mùa vụ cao, mùa cao điểm vượt quá sức chứa nhưng mùa thấp điểm tỷ lệ thấp	Chưa đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững
21	Ảnh hưởng của du lịch đến môi trường tự nhiên tại các điểm du lịch của thành phố	Tình trạng gây ô nhiễm môi trường, ảnh hưởng đến cảnh quan thiên nhiên từ hoạt động du lịch còn nhiều	Chưa phát triển bền vững
22	Hành vi của khách du lịch đối với tài nguyên du lịch và môi trường	Một số du khách chưa có hành vi bảo vệ tài nguyên, môi trường	Chưa đảm bảo bền vững
23	Hành vi của người dân địa phương đối với môi trường du lịch	Một số người dân địa phương chưa có hành vi bảo vệ môi trường du lịch địa phương	Chưa đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững

TT	Tiêu chí	Mức độ đạt được	Đánh giá
24	Trách nhiệm của các cơ sở kinh doanh du lịch với tài nguyên du lịch tự nhiên và văn hóa lịch sử	Nhiều cơ sở kinh doanh nhỏ chưa chủ động, tích cực áp dụng các biện pháp giảm tiêu thụ năng lượng, xử lý nước và chất thải	Chưa đảm bảo phát triển bền vững

Những ý kiến nhận xét đánh giá về phát triển bền vững du lịch Hải Phòng xuất phát từ quan điểm khác nhau của các bên liên quan đã phản ánh được thực trạng những thành công và hạn chế của du lịch Hải Phòng.

3.3. Phân tích các nhân tố thuộc các bên liên quan tác động đến phát triển bền vững du lịch Hải Phòng

3.3.1. Phân tích các nhân tố tác động đến phát triển bền vững du lịch thuộc chính quyền và cơ quan quản lý vĩ mô về du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng

Sở du lịch thành phố cùng chính quyền tại các điểm đến du lịch và các cơ quan quản lý các ngành liên quan đã thực hiện tương đối tốt việc quản lý các hoạt động du lịch trên địa bàn thành phố. Cơ quan quản lý nhà nước ở địa phương về du lịch thực hiện các chức năng hoạch định, quy hoạch, lập chiến lược, kế hoạch, huy động, cân đối mọi nguồn lực, chỉ đạo tổ chức thực hiện, thanh tra, kiểm tra các hoạt động du lịch,... Trình độ tổ chức, quản lý ngành du lịch của các cơ quan quản lý nhà nước về du lịch là nhân tố ảnh hưởng lớn đến việc phát triển du lịch, có thể kìm hãm hay thúc đẩy du lịch phát triển. Luận án đã thực hiện phỏng vấn các bên liên quan để đánh giá tác động của các nhân tố đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn.

- Đánh giá thực trạng các quyết định về quy hoạch và chiến lược phát triển bền vững du lịch của chính quyền thành phố Hải Phòng

Các bên liên quan trên địa bàn các điểm đến du lịch Hải Phòng đều nhận xét là địa phương đã có kế hoạch và quy hoạch phát triển du lịch. Tuy nhiên, các kế hoạch và quy hoạch ở cấp địa phương chưa đáp ứng yêu cầu đảm bảo tính bền vững cả về kinh tế, xã hội và môi trường, còn thiếu tính chi tiết cụ thể và chưa đảm bảo tính ổn định dài hạn. Các ý kiến cũng cho rằng quá trình xây dựng quy hoạch và kế hoạch phát triển du lịch trên địa bàn chưa tham vấn đầy đủ ý kiến của các bên liên quan.

- Đánh giá thực trạng các chính sách quản lý du lịch theo hướng bền vững của chính quyền thành phố Hải Phòng

Các chính sách quản lý và kiểm soát hoạt động du lịch, tạo cơ chế và điều kiện để thúc đẩy sự phát triển của ngành du lịch theo hướng bền vững. Các bên liên quan ở địa phương đã được yêu cầu cho ý kiến của họ về các chính sách quản lý và hỗ trợ phát triển du lịch và việc thực hiện các chính sách đã ban hành để tìm hiểu xem các chính sách này đã mang lại hiệu quả như thế nào. Tổng hợp ý kiến của các bên liên quan trên địa bàn thành phố Hải Phòng cho rằng (i) các chính sách phát triển du lịch bền vững chưa hiệu quả và cần có thêm các kế hoạch hành động để triển khai thực thi các chính sách đã ban hành trên địa bàn. Một số công dân địa phương, doanh nhân du lịch địa phương và cán bộ chính quyền địa phương khuyến cáo rằng (ii) các chính sách quản lý đã ban hành nên được triển khai áp dụng nghiêm ngặt hơn. Đồng thời, (iii) cần ban hành thêm các chính sách mới hoặc bổ sung điều chỉnh một số chính sách nhằm tạo

điều kiện thuận lợi và các yêu cầu có tính pháp lý cao hơn đảm bảo phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố và (iv) các chính sách này nên được công bố rộng rãi hơn, tuyên truyền tốt hơn đến các đối tượng thực hiện.

3.3.2. Phân tích các nhân tố tác động đến phát triển bền vững du lịch thuộc các doanh nghiệp kinh doanh du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng

3.3.3. Phân tích các nhân tố tác động đến phát triển bền vững du lịch thuộc cộng đồng dân cư địa phương trên địa bàn thành phố Hải Phòng

3.3.4. Phân tích các nhân tố tác động đến phát triển bền vững du lịch thuộc các tổ chức phi chính phủ trên địa bàn thành phố Hải Phòng

3.3.5. Tổng hợp tác động của các bên liên quan đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng

Luận án đã phát hiện các nhân tố cản trở sự phát triển bền vững du lịch Hải Phòng. Một số rào cản đối với sự tham gia của cộng đồng vào quá trình phát triển du lịch trên địa bàn thành phố, đó là các rào cản về hoạt động, cấu trúc và văn hóa. Những rào cản hoạt động bao gồm: quản lý nhà nước về phát triển du lịch chưa hiệu quả, thiếu sự phối hợp giữa các bên liên quan và thiếu thông tin sẵn có cho người dân địa phương sống tại điểm du lịch, và sự tham gia của cộng đồng vào quá trình phát triển du lịch còn thấp. Rào cản kết cấu liên quan đến cấu trúc quyền lực thể chế, hệ thống luật pháp và kinh tế. Thiếu các chuyên gia, thiếu nguồn nhân lực được đào tạo, thiếu chuyên môn, thiếu hệ thống pháp luật phù hợp, chi phí tham gia của cộng đồng tương đối cao và thiếu nguồn tài chính. Cuối cùng, với các rào cản văn hóa, các yếu tố bao gồm năng lực hạn chế của cư dân địa phương trong việc thích ứng với sự phát triển du lịch một cách hiệu quả, sự thờ ơ và mức độ nhận thức thấp của cộng đồng cư dân địa phương, tất cả đều là những trở ngại đối với phát triển bền vững du lịch có sự tham gia của cộng đồng. Những rào cản này đã ngăn cản việc phát triển du lịch theo hướng bền vững trên địa bàn thành phố Hải Phòng.

Sự tham gia của cộng đồng cư dân địa phương là nhóm ảnh hưởng có quyền lực chưa được thể hiện rõ trên thực tế. Để phát triển bền vững du lịch, tất cả các bên liên quan cần làm việc cùng nhau để khuyến khích sự tham gia của cộng đồng cư dân địa phương.

3.4. Đánh giá chung về thực trạng phát triển bền vững du lịch thành phố Hải Phòng

3.4.1. Thành công

Trong hơn 10 năm qua, thành phố Hải Phòng đã đạt được những thành tựu nhất định trong phát triển du lịch.

3.4.2. Hạn chế

- Kết quả và hiệu quả kinh doanh của ngành du lịch còn thấp, chưa tương xứng với tiềm năng tài nguyên du lịch phong phú và đa dạng của thành phố. Chưa thu hút được các nhóm khách du lịch chi tiêu cao cả trong nước và quốc tế.

- Hệ thống sản phẩm du lịch chưa đa dạng, thiếu phong phú và chưa có giá trị đặc sắc cho du khách; chưa phát triển được nhiều sản phẩm du lịch mới đặc biệt là nhóm sản phẩm vui chơi giải trí. Tốc độ phát triển các loại hình kinh doanh du lịch chưa đáp ứng nhu cầu phát triển bền vững; ngành du lịch chưa đảm bảo sự phát triển hài hòa lợi ích của các bên liên quan.

- Nguồn vốn, tài nguyên, lao động và công nghệ cho phát triển bền vững ngành du lịch của thành phố chưa được khai thác hợp lý, hiệu quả để phục vụ phát triển.

- Sự phát triển kinh doanh du lịch tại các điểm đến như Cát Bà, Đồ Sơn vẫn còn tác động tiêu cực đến môi trường sinh thái, tài nguyên du lịch như ô nhiễm nước, không khí và chất thải rắn.

- Các bên liên quan tại địa phương đã phản ánh một loạt các tác động tiêu cực đến môi trường tự nhiên và xã hội do phát triển kinh doanh du lịch chưa bền vững.

- Hạ tầng cơ sở vật chất cho phát triển du lịch còn nhiều bất cập; giao thông chưa phát triển đồng bộ, thiếu nhiều cơ sở dịch vụ phục vụ du khách.

3.4.3. Nguyên nhân của các hạn chế

- Thiếu cơ chế và chính sách đảm bảo lợi ích hài hòa của các bên tham gia phát triển du lịch bền vững.

- Các bên liên quan tại địa phương chưa nhận thức đầy đủ và chính xác về phát triển du lịch bền vững và hiểu rõ vai trò của họ đối với bảo vệ môi trường và tài nguyên du lịch.

- Chính quyền địa phương và cơ quan quản lý nhà nước về du lịch đã quan tâm thực hiện vai trò quản lý vĩ mô trong phát triển bền vững du lịch trên địa bàn, tuy nhiên, năng lực còn hạn chế nên công tác lập quy hoạch phát triển du lịch chưa đáp ứng yêu cầu đảm bảo phát triển bền vững.

- Đa số các cơ sở kinh doanh du lịch tại các điểm đến có quy mô nhỏ, nguồn lực hạn chế hình thành và phát triển kinh doanh dựa chủ yếu vào lợi thế của điều kiện tự nhiên. Hoạt động kinh doanh du lịch của nhiều doanh nghiệp còn thiếu tính chuyên nghiệp, chất lượng dịch vụ du lịch cung ứng cho khách du lịch chưa cao.

- Nhiều doanh nghiệp và công dân địa phương vẫn quan tâm nhiều hơn đến lợi ích kinh tế trước mắt, chưa thực sự quan tâm đến bảo vệ môi trường tự nhiên và môi trường văn hóa xã hội.

- Các chính sách quản lý phát triển du lịch theo hướng bền vững chưa đủ và chưa được thực hiện triệt để và nghiêm ngặt. Việc ban hành các chính sách quản lý phát triển bền vững trên địa bàn điểm đến chưa nhất quán, chưa lấy ý kiến tham vấn từ tất cả các bên liên quan nên chưa đảm bảo được sự đồng thuận của cư dân địa phương và cộng đồng doanh nghiệp; các chính sách cũng chưa được triển khai thực hiện và kiểm soát tốt.

- Thành phố cũng đang thiếu cơ chế, chính sách đủ mạnh để có thể thu hút các doanh nghiệp, các thành phần kinh tế tham gia phát triển các loại hình kinh doanh du lịch theo hướng bền vững.

Các chính sách phát triển du lịch của địa phương còn hạn chế, bao gồm: các chính sách chưa không hiệu quả; áp dụng các chính sách chưa nghiêm ngặt; thiếu các chính sách cần thiết và các chính sách chưa được công bố rộng rãi hơn.

- Nguồn vốn, tài nguyên, lao động và công nghệ cho phát triển bền vững ngành du lịch của thành phố chưa được khai thác hợp lý, hiệu quả để phục vụ phát triển. Công tác quy hoạch đất đai dành cho phát triển du lịch còn những hạn chế.

- Việc phối hợp giữa các cơ quan quản lý nhà nước, các doanh nghiệp kinh doanh du lịch, các tổ chức phi chính phủ và cộng đồng cư dân địa phương trong việc thực hiện chính sách còn chưa chặt chẽ, dẫn đến tình trạng chòng chẹo hoặc không đồng bộ trong quá trình triển khai các quy hoạch, kế hoạch, các chính sách quản lý và hỗ trợ phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng.

CHƯƠNG 4: ĐỀ XUẤT QUAN ĐIỂM, ĐỊNH HƯỚNG CHIẾN LƯỢC VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG DU LỊCH THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG

4.1. Dự báo xu hướng phát triển của du lịch trong thời gian tới

Ngành du lịch quốc tế đứng trước bối cảnh đan xem giữa cơ hội tăng quy mô nhu cầu và thách thức do tác động của các yếu tố địa chính trị và biến đổi khí hậu. Xu hướng người dân đi du lịch vẫn tăng nhưng đã và đang xuất hiện những thay đổi trong hành vi du lịch của người tiêu dùng. Khách du lịch có những sự thay đổi trong cách tiêu thụ du lịch, với sự quan tâm tăng về đối với các loại hình du lịch bền vững, du lịch gần nhà, và trải nghiệm tự nhiên.

Thị trường khách du lịch ngày càng phân mảnh với nhiều nhóm khách du lịch có nhu cầu và khả năng chi tiêu khác nhau. Đòi hỏi về chất lượng dịch vụ du lịch của các du khách ngày càng cao, để làm hài lòng các khách hàng ngày càng khó, đòi hỏi các doanh nghiệp kinh doanh du lịch phải không ngừng nâng cao chất lượng dịch vụ. Điều này đặt ra cho du lịch Hải Phòng phải nghiên cứu lựa chọn cẩn thận nhóm khách hàng mục tiêu mà Hải Phòng hướng tới để nâng cao hiệu quả kinh doanh của ngành.

4.2. Các quan điểm và định hướng chiến lược cho phát triển bền vững du lịch Hải Phòng

Dựa trên các phân tích môi trường vĩ mô, môi trường ngành kinh doanh, tiềm năng và lợi thế, nguồn lực của địa phương dành cho phát triển du lịch, NCS đã tập hợp đánh giá những điểm mạnh và điểm yếu, cơ hội và nguy cơ của ngành du lịch Hải Phòng trong thời gian tới.

Cơ hội:

- Thị trường khách du lịch quốc tế phát triển mạnh, có nhiều nhóm khách tiềm năng cho du lịch Việt Nam;
- Nhu cầu của khách du lịch thay đổi theo hướng muốn trải nghiệm thiên nhiên và văn hóa lịch sử mới
- Đông Nam Á đã và đang trở thành điểm du lịch hấp dẫn với du khách từ các quốc gia phát triển và Trung Quốc.

Nguy cơ:

- Cạnh tranh thu hút khách du lịch ngày càng cao cả trong nước, khu vực và quốc tế;
- Nhu cầu du lịch có nhiều biến động do các yếu tố thiên tai, chiến tranh,...
- Ảnh hưởng của tính mùa vụ du lịch mạnh do thời tiết khí hậu;
- Yêu cầu phát triển du lịch phải đảm bảo tính bền vững cho môi trường tự nhiên và văn hóa xã hội.
- Tính chất đa ngành của du lịch dẫn đến phát triển ngành du lịch phụ thuộc nhiều vào sự phát triển của nhiều ngành và lĩnh vực khác

Điểm mạnh:

- Tài nguyên thiên nhiên và văn hóa lịch sử phục vụ du lịch phong phú, độc đáo riêng có;
- Có vị trí thuận lợi để hợp tác liên kết phát triển du lịch với các địa phương ở khu vực;
- Hai điểm đến du lịch là Cát Bà và Đồ Sơn đã có thương hiệu trên thế giới và trong nước;

- Cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch đã phát triển ở mức độ khá trong những năm gần đây.

Điểm yếu:

- Đa số các doanh nghiệp kinh doanh du lịch có quy mô vừa và nhỏ và sức cạnh tranh yếu;

- Hệ thống cơ sở vật chất phục vụ khách du lịch còn ở mức độ khiêm tốn: số cơ sở lưu trú 4 sao, 5 sao còn ít, các cơ sở ăn uống còn thấp cấp, cơ sở vui chơi giải trí còn nghèo nàn;

- Sản phẩm du lịch còn đơn điệu và chậm thay đổi, thiếu các sản phẩm chủ lực; hoạt động marketing, quảng bá xúc tiến cho du lịch Hải Phòng còn chưa thật hiệu quả;

- Đội ngũ nhân lực ngành du lịch còn thiếu và yếu cả về số lượng và chất lượng;

- Công tác quy hoạch và ban hành thực thi các chính sách hỗ trợ du lịch mặc dù đã quan tâm triển khai nhưng còn chậm và chưa thật hiệu quả.

4.2.1. Các quan điểm phát triển bền vững du lịch Hải Phòng

Quan điểm 1. Xây dựng và thực thi hệ thống chính sách quản lý đồng bộ và hiệu quả các hoạt động của ngành kinh doanh du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng.

Quan điểm 2. Thúc đẩy các doanh nghiệp du lịch trên địa bàn phát triển bền vững, phát triển và duy trì lợi thế cạnh tranh và phát triển thị trường khách du lịch tăng trưởng bền vững.

Quan điểm 3. Phát triển ngành du lịch thành ngành kinh tế mũi nhọn để thúc đẩy phát triển kinh tế xã hội

Quan điểm 4. Xây dựng nhận thức và hiểu biết về du lịch bền vững và phát triển các mô hình kinh doanh du lịch bền vững.

Quan điểm 5. Phát triển lực lượng lao động du lịch có tay nghề cao và điều kiện làm việc tốt.

Quan điểm 6. Bảo vệ và phát huy một cách hợp lý các di sản văn hóa và thiên nhiên.

Quan điểm 7. Hoàn thiện các chính sách, quy hoạch và kế hoạch phát triển du lịch Hải Phòng bền vững tới năm 2030 và tầm nhìn đến 2050.

Quan điểm 8. Kiến toàn bộ máy quản lý nhà nước về du lịch theo hướng đồng bộ, chuyên nghiệp, hiệu lực và hiệu quả, ban hành chính sách cơ chế phát triển bền vững du lịch.

4.2.2. Các mục tiêu và định hướng chiến lược phát triển bền vững du lịch Hải Phòng

Kế hoạch phát triển du lịch Việt Nam đã cụ thể hóa các mục tiêu, nhiệm vụ và giải pháp tại Chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2030, định hướng phát triển du lịch của thành phố Hải Phòng hoàn toàn phù hợp.

4.3. Các nhóm giải pháp đảm bảo phát triển bền vững du lịch theo 3 trụ cột của phát triển bền vững

4.3.1. Nhóm giải pháp đề xuất đảm bảo sự phát triển bền vững du lịch về kinh tế

Đây là hệ thống những giải pháp nhằm góp phần đảm bảo sự tăng trưởng một cách bền vững về kinh tế trong hoạt động phát triển du lịch. Song hành cùng xây dựng, đổi mới cơ chế chính sách là việc điều chỉnh thay đổi các hoạt động tổ chức, quản lý.

- Cải thiện, xây dựng và phát triển các sản phẩm du lịch bền vững theo hướng hiệu quả, phù hợp với nhu cầu khách du lịch

- Tăng cường liên kết và các hoạt động quảng bá xúc tiến du lịch bền vững theo hướng chuyên nghiệp .

- Đẩy mạnh phát triển cơ sở vật chất, kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội phục vụ phát triển du lịch.

4.3.2. Nhóm giải pháp đề xuất đảm bảo sự phát triển bền vững du lịch dưới góc độ văn hóa – xã hội

4.3.3. Nhóm giải pháp đề xuất đảm bảo sự phát triển bền vững du lịch dưới góc độ môi trường

4.4. Nhóm giải pháp cụ thể cho từng bên liên quan đến phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng

4.4.1. Đối với cơ quan quản lý nhà nước về du lịch

Các đề xuất giải pháp dành cho cơ quan quản lý nhà nước đều nhằm đảm bảo một môi trường phát triển có tính ổn định, thông thoáng và minh bạch đối với các doanh nghiệp du lịch, cộng đồng cư dân địa phương, khách du lịch nhằm đảm bảo các bên liên quan trên địa bàn cùng nỗ lực phát triển bền vững du lịch Hải Phòng.

- Hoàn thiện công tác quy hoạch, kế hoạch phát triển du lịch của thành phố;
- Hoàn thiện các chính sách khuyến khích và thúc đẩy phát triển các doanh nghiệp kinh doanh du lịch có quy mô lớn và hoạt động bền vững;
- Hoàn thiện các chính sách, cơ chế quản lý hoạt động du lịch đảm bảo tính bền vững;
- Đầu tư phát triển và hoàn thiện cơ sở hạ tầng phục vụ phát triển du lịch bền vững;
- Xây dựng và thực thi hoạt động tuyên truyền, quảng bá thông tin về các chính sách phát triển du lịch bền vững trên địa bàn.

4.4.2. Đối với các doanh nghiệp kinh doanh du lịch

Doanh nghiệp du lịch cần thực hiện những giải pháp sau để góp phần thúc đẩy hoạt động du lịch phát triển theo hướng bền vững:

- Tích cực tham gia vào hoạt động du lịch bền vững theo chủ trương của chính quyền địa phương. Thực hiện kinh doanh theo đúng quy định của pháp luật.

- Tăng cường sự đầu tư phát triển hệ thống nhà hàng, khách sạn theo tiêu chuẩn trong nước và quốc tế. Xây dựng hệ thống xử lý nước thải, bảo vệ môi trường, hạn chế sử dụng và loại bỏ những hoá chất trong việc chăm sóc cơ sở du lịch. Dần dần sử dụng những nguyên vật liệu phục vụ trong phát triển hoạt động kinh doanh theo hướng thân thiện môi trường.

- Ứng dụng tiến bộ khoa học công nghệ tiên tiến trong việc tiết kiệm nguồn năng lượng, hướng tới sử dụng năng lượng từ gió, mặt trời và các nguồn khác góp phần giảm chi phí đầu vào cho doanh nghiệp.

- Thực hiện công tác quảng bá, tiếp thị “xanh” như quảng cáo các sản phẩm du lịch giảm thiểu thiệt hại cho môi trường, cung cấp thông tin trung thực và giáo dục tuyên truyền cho du khách về những tác động đến tài nguyên do sự có mặt của họ.

4.4.3. Đối với cộng đồng dân cư địa phương

Để bảo vệ môi trường, góp phần cho phát triển bền vững du lịch , người dân địa phương cần phải:

- Hướng ứng việc triển khai chương trình phát triển sản phẩm du lịch cộng đồng, du lịch văn hoá, du lịch sinh thái như cung cấp cơ sở lưu trú, thực phẩm, sản phẩm lưu niệm...
Đẩy mạnh tuyên truyền phổ biến các quy định pháp luật liên quan đến bảo vệ tài nguyên du lịch, bảo vệ môi trường, ý thức tôn trọng cộng đồng, tôn trọng văn hóa bản địa.

- Tích cực tham gia, đóng góp ý kiến vào các giai đoạn xây dựng, triển khai quy hoạch phát triển du lịch của thành phố.

4.4.3. Nhóm giải pháp cho các tổ chức phi chính phủ

Các tổ chức phi chính phủ (NGO) đóng vai trò ngày càng quan trọng trong việc thúc đẩy du lịch bền vững bằng cách đưa ra các giải pháp sáng tạo, ủng hộ các hoạt động thân thiện với môi trường và thúc đẩy các lợi ích xã hội và kinh tế cho cộng đồng địa phương. Hải Phòng cần có chính sách và hành động cho phép và khuyến khích các NGO tham gia các hoạt động làm thay đổi hành vi kinh doanh du lịch theo hướng bền vững.

KẾT LUẬN

Luận án đã thực hiện được các mục tiêu nghiên cứu chủ yếu đặt ra. Đã xây dựng được khung lý thuyết về phát triển bền vững ngành du lịch theo quan điểm tiếp cận của các bên liên quan. Đã xác định các nội dung lý thuyết chủ yếu về phát triển bền vững ngành du lịch từ góc độ cơ chế và chính sách quản lý vĩ mô về du lịch trên địa bàn địa phương cấp tỉnh/thành phố.

Đã đánh giá được thực trạng phát triển bền vững du lịch trên địa bàn thành phố Hải Phòng qua hệ thống các tiêu chí đánh giá ba trụ cột: kinh tế, xã hội và môi trường. Đã khám phá thái độ và hành vi của các bên liên quan ở địa phương về phát triển bền vững du lịch trên địa bàn. Từ phỏng vấn các bên liên quan đã phân tích tác động của các nhân tố thuộc các bên liên quan trên địa bàn tới phát triển bền vững du lịch Hải Phòng.

Đã đề xuất quan điểm, chiến lược phát triển và các giải pháp phát triển bền vững du lịch Hải Phòng cho những năm tới. Các giải pháp đề xuất theo ba trụ cột: Giải pháp nhằm đạt hiệu quả kinh tế bền vững, tối ưu hóa việc sử dụng các nguồn tài nguyên sẵn có của các điểm đến du lịch; Giải pháp về đảm bảo bền vững về môi trường và văn hóa xã hội. Đồng thời, luận án đã đề xuất các giải pháp cụ thể cho các bên liên quan tại địa phương để phát triển bền vững du lịch Hải Phòng.

Những hạn chế và hướng nghiên cứu tiếp theo của luận án

- Do hạn chế nguồn lực nên NCS chưa thực hiện khảo sát định lượng các đối tượng nghiên cứu. Trong tương lai, có thể bổ sung thực hiện thêm phương pháp khảo sát định lượng để có các con số đánh giá bình quân sự phát triển bền vững của du lịch Hải Phòng từ các doanh nghiệp, người dân địa phương, và khách du lịch.

- Chưa có dữ liệu đánh giá cả quá trình phát triển của các điểm đến du lịch cụ thể để chỉ ra được những hạn chế trong từng thời kỳ của quá trình phát triển du lịch Hải Phòng.

- Chưa nghiên cứu sâu về các địa bàn phát triển du lịch và các sản phẩm du lịch nông thôn, du lịch cộng đồng cho cư dân địa phương ở các quận huyện cụ thể của Hải Phòng.

CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU ĐÃ CÔNG BỐ CỦA NGHIÊN CỨU SINH

1. Phạm Minh Đạo (2017), “Tư duy hệ thống trong phát triển du lịch biển thành phố Hải Phòng”, *Tạp chí Công thương*, số 10 năm 2017, tr. 234 – 239.
2. Phạm Minh Đạo (2017), “Phát triển du lịch Hải Phòng trong xu thế Cuộc Cách mạng Công nghiệp lần thứ 4”, *Hội thảo Khoa học Quốc gia 2017/ Nâng cao năng lực Quản lý kinh tế và Quản trị kinh doanh trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp lần thứ 4*, tr. 127-133.
3. Phạm Minh Đạo (2018), “Một số đề xuất phát triển du lịch biển tại Hải Phòng”, *Tạp chí Kinh tế và Dự báo*, số 17 năm 2018, tr. 92-95.
4. Phạm Minh Đạo (2022), “Developing Vietnam’s Tourism industry under impact of Covid-19 pandemic: Current situation and solutions”, *Hội thảo Khoa học Quốc tế 2022/ Phục hồi và Phát triển kinh tế Việt Nam trong bối cảnh Đại dịch COVID-19*, tr. 840-843.
5. Phạm Minh Đạo, Nguyễn Hoài Nam (2023), “Tăng trưởng xanh từ lý tuyết đến thực tế, khảo sát tại ngành du lịch Hải Phòng”, *Hội thảo Khoa học Quốc tế 2023/ Phát triển kinh tế xanh ở Việt Nam*, tr. 90-97.
6. Phạm Minh Đạo, Đỗ Minh Thụy (2024), “Phát triển du lịch bền vững tại Thành phố Hải Phòng”, *Hội thảo khoa học Quốc tế 2024/ Phát triển kinh tế bền vững: Cơ hội và thách thức*, tr. 37-50.
7. Trương Đình Chiến, Huỳnh Văn Khải, Nguyễn Khánh Chúc, Phạm Minh Đạo (2024), “Influential factors on the intention to choose to stay at sustainable accommodation service business models of Vietnamese tourists”, *Hội thảo khoa học Quốc tế 2024/ Du lịch thông minh và Phát triển bền vững*, tr. 466-480.
8. Phạm Minh Đạo, Trương Đình Chiến (2024), “Phát triển bền vững du lịch trên địa bàn TP. Hải Phòng: Thực trạng và giải pháp”, *Tạp chí Kinh tế và Dự báo*, số 23, tháng 12/2024, tr. 234 – 239.